

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 7 mars 1892, kl. 11 f. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om införande af engelska språket såsom obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier och fasta folkskolor.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt och till kammarernas första tillfälliga utskott remitterad motion, n:o 9, har herr *Chr. Bülow* föreslagit, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte tillse, att engelska språket infördes som obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier och sedan, i den mån skollärare kunna undervisa i detta språk, detsamma ock måtte blifva ett antaget läroämne i rikets fasta folkskolor».

Förslaget motiveras på följande sätt:

»Med de jetteframsteg kommunikationerna tagit och den starka samfärdsel, som nu råder mellan de bildade nationerna, har undervisning i de lefvande språken blifvit i allt högre grad nödvändig för folken. De välbergade samhällsklasserna komma i åtnjutande af denna undervisning, men så icke de mindre bemedlade, hvilka ofta mer än de andra äro i behof af att söka sig utkomst äfven i främmande länder. I andra länder än vårt är kännedomen i lefvande språk mera utbredd äfven bland de fattigare klasserna, och särskildt har Norge infört undervisning i engelska

språket i folkskolorna. Det är känt, att fattiga utvandrare från Sverige få genomgå många svårigheter med anledning af sin okunnighet i engelska språket.

Beröringspunkterna både på andligt och materielt område mellan de olika folken ökas städse i oerhörd grad. Likväl står det stora flertalet af folket utestängdt från all undervisning i det språk, engelskan, hvilket allt mera är ett världsspråk och hvilket nu äfven de fattige i flera andra länder få lära sig.

Bättre lottade samhällsklasser i Sverige böra vara intresserade för denna språkundervisning åt de fattigare klasserna, alldenstund deras egna barn åtnjuta en sådan undervisning; och särskildt böra allmogens representanter i riksdagen behjerta det behof, denna motion afser att afhjelpa.»

Motionären har till stöd för sitt förslag åberopat, att undervisning i engelska språket är införd i Norges folkskolor. Utskottet har sökt taga närmare reda på, huru det härmed förhåller sig, och har utskottet dervid inhemtat följande:

Undervisning i engelska språket har under senare åren införts i åtskilliga *högre* folkskolor i Norge samt undantagsvis äfven i några folkskolor på vestkusten. Huru stor utbredning denna undervisning har kan icke sägas, då derom ej finnes någon statistik.

Nämnda undervisning är emellertid helt och hållet valfri och den förekom redan före den nya folkskolelagen af den 26 juni 1889.

Vid framläggandet för stortinget af den kongl. propositionen om ny folkskolelag yttrade kyrkodepartementet:

»Oaktadt undervisningen i främmande språk må erkännas, strängt taget, ligga utanför folkskolans område, finner departementet dock, att möjlighet bör beredas till att upptaga engelska språket som valfritt i folkskolans 3:dje afdelning» (åldern 12—14 år) »på grund af den betydelse, som kännedom i detta språk har för våra viktigaste näringsgrenar och för den talrika befolkning i kuststäderna, som lefver af sjöfarten. Att behof finnes af en sådan undervisning har allaredan visat sig, i det man i några städer, ja undantagsvis i landsbygdsdistrikt, upptagit undervisning i engelskan i folkskolan.»

Departementet föreslog därför följande bestämmelse i folkskolelagen för städerna:

»Så framt undervisningstiden är fastslagen till 24 timmar i veckan, kan derjemte» (d. v. s. förutom de obligatoriska undervisningsämnena)

»engelska upptagas som undervisningsämne i denna afdelning» (3:dje afdelningen nemligen).

Stortingets kyrkokomité, till hvilken den kongl. propositionen remitterades, yttrade med anledning häraf:

»Den nya bestämmelse, som föreslås i propositionen och enligt hvilken engelskan skulle kunna upptagas som undervisningsämne i 3:dje afdelningen, när afdelningens undervisningstid är bestämd till 24 timmar, kan komiténs flertal icke tillstyrka, enär den icke finner det ändamålsenligt att göra undervisningen i främmande språk obligatorisk i folkskolan. Deremot har komitén genom ett förslaget tillägg till § 8 velat gifva bestämd anvisning derom, att den frivilliga undervisningstiden kan användas till främmande språk på sådana orter, der dylik undervisning antingen i och för sig eller för att förmedla öfvergången till den högre folkskolan anses önskelig.»

På komiténs förslag erhöi § 8 följande lydelse:

»Efter kommunalstyrelsens beslut kan en frivillig undervisning förbindas med folkskolans andra eller tredje afdelning eller med begge, dock så, att den meddelas utom den för folkskolans lagstadgade undervisning bestämda tiden, att den sistnämnda undervisningen icke deraf lider samt att hela undervisningstiden icke får uppgå till mera än 30 timmar i veckan. *I den frivilliga undervisningstiden kan upptagas undervisning i främmande språk.*»

Den motsvarande paragrafen i folkskolelagen för landsbygden fick följande lydelse:

»Efter häradsstyrelsens beslut kan en frivillig undervisning förbindas med folkskolans andra afdelning» (som på landsbygden omfattar åldern 10—14 år), »dock att den meddelas utom den för folkskolans lagstadgade undervisning bestämda tiden och så, att sistnämnda undervisning icke lider. Denna frivilliga undervisning må icke utsträckas öfver sex skolveckor årligen för hvarje klass. *Undervisningsämnena skola i regeln vara folkskolans och andra dermed beslägtade undervisningsfack.*»

I landsskollagen finnes således icke alls nämnt främmande språk, hvilket dock ej hindrat, att, enligt hvad utskottet erfarit, dylik undervisning på enstaka ställen varit anordnad äfven på Norges landsbygd.

Af förestående redogörelse framgår, dels att den ifrågavarande undervisningen icke förekommit inom det egentliga folkskolestadiet, utan i en *fortsättningskurs*, dels att den varit helt och hållet frivillig och beroende af de lokala myndigheternas beslut.

Anledningen till att man på de ställen, der undervisning i främmande språk hittills införts, valt engelskan har, enligt hvad det uppgifves,

varit den, att dels å Norges vestkust en stor del af ungdomen söker sin utkomst som sjömän på alla verldshaf, dels under de tre sommarmånaderna en mängd engelska turister genomströfva landet, hvarigenom något hvar fått tillfälle att erfara nyttan af att kunna engelska språket. Enligt hvad utskottet inhemtat, föreligger emellertid just nu i östra Norge förslag att anordna en frivillig fortsättningskurs till folkskolan, i hvilken meningen vore att *tyska* språket skulle upptagas som läroämne.

Utskottet skall icke förneka, att det äfven på *åtskilliga* ställen i vårt land kunde vara både nyttigt och lämpligt, om någon insigt i engelska språket kunde bibringas lärjungarne på folkskolans *högre* stadium. Särskildt på en del platser å vestkusten skulle nog ungdomen hafva framtida gagn af en dylik undervisning. Men utskottet håller före, att hos oss liksom i Norge denna undervisning bör vara frivillig och helt och hållet göras beroende af de lokala myndigheterna.

Obligatorisk undervisning i främmande språk måste nemligen anses tillhöra stadiet öfver den egentliga folkskolan, såsom den ock ingår i undervisningsplanen för de i Norge befintliga s. k. middelskoler.

Motionären åsyftar påtagligen att genom statsmagternas ingripande så småningom få engelska språket infördt som obligatoriskt läroämne i rikets samtliga fasta folkskolor. Enligt utskottets förmenande bör det emellertid icke ifrågakomma, att man gör ett läroämne obligatoriskt i folkskolan, med mindre detta ämnes inhemtande är af gagn och betydelse för det stora *flertalet* samhällsmedlemmar. Utskottet kan så mycket mindre tillstyrka det af motionären förordade ingripandet från statsmagternas sida, som det torde vara alldeles obestriddigt, att för närvarande flertalet folkskolebarn i vårt land icke skulle hafva direkt gagn i lifvet af denna undervisning.

Så vidt utskottet kan se, finnes intet, som hindrar de lokala myndigheterna att besluta om införande af undervisning i engelska eller annat främmande språk i våra folkskolor. På ett par ställen är till och med dylik undervisning redan införd. Så upptager undervisningsplanen för Malmö stads folk- och småskolor, antagen af skolrådet den 14 juni 1882, följande kurs i folkskolans 5:e och 6:e klasser (medelålder omkring 13 år):

»*Tyska språket.*»

Form- och satslära; extemporerade öfningar; läsning af lättare stycken.»

Äfven i en af Stockholms folkskolor har undervisning i tyska språket under någon tid varit anordnad.

Då alltså de lokala myndigheterna redan nu hafva frihet att, om de så finna lämpligt, införa undervisning i främmande språk inom folkskolans högre stadier, och då utskottet anser, att ämnet ej bör blifva obligatoriskt, finner utskottet sig böra afstyrka den föreliggande motionen i hvad angår införande af engelska språket som läroämne i rikets fasta folkskolor.

Motionären föreslår vidare, att engelska språket måtte införas som obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier.

Af motiveringen tyckes framgå, att han önskar denna undervisning vid seminarierna uteslutande i syfte att derigenom åt folkskolan kunna skaffa lärare med förmåga att undervisa i engelska språket.

Då utskottet icke kunnat biträda förslaget om engelskans införande såsom obligatoriskt läroämne i folkskolan, och då för närvarande icke föreligger något *allmännare* behof af att erhålla folkskolelärare med insigter i engelska språket, saknar utskottet likaledes anledning att tillstyrka denna del af motionen.

På det fåtal ställen, der det under den närmaste tiden kan komma i fråga att införa undervisning i engelska språket på folkskolans högre stadium, bör någon svårighet att erhålla lärare i ämnet lika litet uppstå i vårt land som i Norge. Nämnda undervisning meddelas i Norge dels af lärare vid högre läroanstalter, dels af folkskolelärare, som genom sjelfstudier eller på annan väg förskaffat sig insigter i ämnet.

Dermed har utskottet emellertid icke velat bestrida, att det kunde vara lämpligt att införa undervisning i ett främmande språk vid folkskolelärareseminarierna. Tvärt om tala åtskilliga skäl för att nu 50 år efter dessa läroanstalters tillkomst tänka på en dylik utvidgning af deras lärokurs. Vid flera utländska anstalter, som afse utbildning af lärare för folkskolan, ingår undervisning i ett främmande språk i lärokursen.

Dock torde der vid lag i främsta rummet *tyska* språket böra förekomma, enär detta språk är för lärarebildningen af långt större betydelse än något annat främmande språk. Yrkanden på införande af undervisning i tyska språket vid folkskolelärareseminarierna hafva ock gång efter annan framkommit inom lärarecorpsen i vårt land — detta redan för tiotal år tillbaka.

Till en början kunde må hända ämnet införas som valfritt. Ett försök vid ett af seminarierna vore utan tvifvel på sin plats.

Då motionären icke framställt något förslag i denna riktning, har emellertid utskottet nu icke annat att göra än hemställa,

att förevarande motion icke må till någon kammarrens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 mars 1892.

På utskottets vägnar:

EMIL HAMMARLUND.